

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/396/2023.

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a Szolnoki Törvényszék 1.Bf.458/2022/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

Indokolás

I.

- [1] Az indítványozó jogi képviselője (dr. Biritz Dávid ügyvéd) útján eljárva alkotmányjogi panaszt terjesztett elő. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján kérte a Szolnoki Törvényszék 1.Bf.458/2022/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] 1. Az indítványozót könnyű testi sértés vétsége miatt a Jászberényi Járásbíróság 2022. április 21-én kelt 7.B.489/2021. számú ítéletében bűnösnek mondta ki, és 210 napi tétel pénzbüntetésre ítélte. A bíróság egy napi tétel összegét egy ezer forintban állapította meg. Az ítélet ellen az indítványozó és a védője felmentés érdekében fellebbezést nyújtott be. A másodfokon eljáró Szolnoki Törvényszék 2022. szeptember 14-én tartott nyilvános ülésen meghozott 1.Bf.458/2022/6. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, a napi tételek számát 100-ra csökkentette le. A törvényszék megállapította, hogy a járásbíróság helyesen és megalapozottan állapította meg a történeti tényállást, a cselekmény jogi minősítése törvényes volt, és a bíróság indokolási kötelezettségét is megfelelően teljesítette. A másodfokú bíróság álláspontja szerint helyes volt az elsőfokú bíróság döntése, hogy a vádlottat pénzbüntetéssel sújtotta, a pénzbüntetés napi tételeinek száma azonban nem állt arányban a cselekmény konkrét elkövetési formájával, ezért a másodfokú bíróság mérsékelte a kiszabott pénzbüntetés napi tételeinek a számát.

- [3] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az Abtv. 27. §-a alapján kérte a Szolnoki Törvényszék 1.Bf.458/2022/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [4] Az indítványozó előadta, hogy 2022. augusztus 30-án megszűnt védőjének a képviseleti joga. Az indítványozó a másodfokú bíróság nyilvános ülésén is védő útján kívánta magát képviseltetni, ezért az idő rövidségére tekintettel kérte a nyilvános ülés későbbi időpontra történő elhalasztását, a bíróság azonban az eredetileg kitűzött 2022. szeptember 14-i időpontban megtartotta a nyilvános ülést, és meg is hozta az elsőfokú ítéletet – a terhelt javára történő – megváltoztató ítéletét. Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében foglalt védelemhez való jog sérelmére hivatkozott, mert véleménye szerint azzal, hogy a bíróság nem halasztotta későbbre a nyilvános ülést, nem tette lehetővé, hogy az indítványozó új védőt tudjon meghatalmazni, és védőt sem rendelt ki az indítványozó részére. Mivel a bíróság a nyilvános ülésen ítéletét is meghozta, így az indítványozó álláspontja szerint védelemhez való joga nem tudott érvényesülni, mert ő személyesen nem tudott megjelenni, és védő sem járt el az érdekében.

II.

- [5] 1. Az Alaptörvénynek az alkotmányjogi panaszban hivatkozott rendelkezései:
- „XXVIII. cikk (3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.”
- [6] 2. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) indítvánnyal érintett rendelkezései:
- „3. § (1) A terheltnek a büntetőeljárás minden szakaszában joga van a hatékony védelemhez.
- (2) A terheltnek joga van ahhoz, hogy személyesen védekezzen, és ahhoz is, hogy a védelem ellátására védő közreműködését vegye igénybe.
- (3) A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az e törvényben meghatározottak szerint védőt biztosít a terhelt számára.”
- „44. § A büntetőeljárásban védő részvétele kötelező, ha
- f) a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság a terhelt vagy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy indítványára, vagy azért, mert azt egyéb okból szükségesnek tartotta, védőt rendelt ki,”

„599. § (1) A másodfokú bíróság a fellebbezés elintézésére nyilvános ülést tart, kivéve, ha az ügy tanácsülésen intézhető el, vagy tárgyalást kell tartani.

(2) A másodfokú bíróság a nyilvános ülésen

a) az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megalapozatlansága esetén megállapíthatja a hiánytalan, illetve a helyes tényállást, ha az az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok tartalma vagy ténybeli következtetés útján lehetséges,

b) az ügyben a vádlottat a büntetés kiszabási körülmények további tisztázása érdekében meghallgathatja.

(3) A nyilvános ülésen az ügy előadása – ha azt a jelenlévők nem indítványozzák – mellőzhető.

(4) A nyilvános ülésen az ügyész és – a (2) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben kívül – a vádlott jelenléte nem kötelező.”

III.

- [7] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz befogadhatósága feltételeinek vizsgálatakor az alábbiakat állapította meg.
- [8] Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében előírtak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie. Az Alkotmánybíróság ezért tanácsban eljárva mindenekelőtt megvizsgálta, teljesültek-e az indítvány befogadhatóságának az Abtv.-ben meghatározott feltételei.
- [9] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve, amely jelen ügyben teljesült. Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát. Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, így az indítvány e tekintetben is megfelel a törvényi feltételeknek. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1) bekezdésében foglalt további formai követelményeknek is megfelel, mert megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (az Abtv. 27. §-át), az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezését [XXVIII. cikk (3) bekezdése], a támadott bírói döntést, tartalmaz a bírói döntés alaptörvény-ellenességére vonatkozó okfejtést, valamint rögzíti a kifejezett kérelmet a bírósági döntés megsemmisítésére.
- [10] 2. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét vagy alapvető alkotmányjogi

jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így bármelyik kimerítése önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását.

- [11] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint jelen ügyben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés, hogy sérti-e a védelemhez való jogot, ha a másodfokú eljárás során tartott nyilvános ülésre a terhelt nem tud védőt meghatalmazni, és így a nyilvános ülésen nem jár el védő a terhelt érdekében. Vizsgálni kell, hogyan értelmezhető a konkrét eljárásban a választott védőhöz való jog érvényesülése, valamint az, hogy a védelemhez való jognak az eljárás minden szakaszában érvényesülnie kell.
- [12] 3. Az Alkotmánybíróság az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján külön befogadási eljárás lefolytatása nélkül érdemben bírálta el az ügyet.

IV.

- [13] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [14] 1. Az Alkotmánybíróság először áttekintette az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében rögzített védelemhez való jognak az ügy megítélése szempontjából releváns alkotmányos elveit.
- [15] Az Alkotmánybíróság a védelemhez való joggal összefüggésben a 8/2013. (III. 1.) AB határozatban rögzítette, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében biztosított jog értelmezésekor irányadónak tekinti a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatban kimunkált alkotmányos tételeket. A védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárás alapelve az eljárás egész menetében számtalan részletszabályban ölt testet. A védelemhez való jog a terhelt azon jogaiban, illetve a hatóságok azon kötelezettségeiben realizálódik, amelyek biztosítják, hogy a vele szemben érvényesített büntetőjogi igényt megismerje, arról álláspontját kifejtthesse, az igénnyel szembeni érveit felhozhasa, a hatóságok tevékenységével kapcsolatos észrevételeit és indítványait előterjeszthesse, továbbá védő segítségét vehesse igénybe. A védelemhez való jog tartalmát képezik a védő azon eljárási jogosítványai, illetve a hatóságok azon kötelezettségei, amelyek részéről a védelem ellátását lehetővé teszik {15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [36]}. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében foglalt védelemhez fűződő alapjog – megfelelő feltételekkel – korlátozható. A védelemhez való jog korlátozása kapcsán figyelembe kell venni, hogy az mennyiben befolyásolta az eljárás tisztességességét. A védőhöz való jog alapvető garancia, különösen az első gyanúsított kihallgatáskor.
- [16] A védelemhez fűződő alkotmányos alapjogot a Be. rendelkezései részletezik. A terheltnek joga van személyesen védekezni, de védelmét az eljárás bármely szakaszában védő is elláthatja. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság biztosítja, hogy az, akivel szemben a büntetőeljárást folytatják, a Be.-ben

meghatározott módon védekezessen (Be. 3. §). A védelmet megillető jogok magukban foglalják az ügy megismerését és az ügy előbbre vitelét szolgáló jogokat. Az ügy megismerését biztosító jogok közé tartozik a jog a hatósági határozatok, intézkedések megismerésére, az iratbetekintés, valamint a jelenléthez való jog. Az ügy előbbre vitelét szolgáló jogok közé tartozik az indítványok, észrevételek megtételéhez, a jogorvoslat benyújtásához, a kérdéshez, valamint a perbeszéd megtartásához fűződő jog {15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [36]–[39]; 3046/2019. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [96]}.

- [17] Az Alkotmánybíróság különös figyelmet szentel az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) döntéseinek. Az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette, hogy a hazai alapjogvédelem minimumszintje nem lehet alacsonyabb, mint az EJEB esetjoga által az adott alapjog vonatkozásában biztosított jogvédelem szintje {lásd pl.: 6/2011. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2011, 290, 321.; 32/2012. (VII. 4.) AB határozat, Indokolás [41]; 22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [16]}. Az Alkotmánybíróság a 8/2013. (III. 1.) AB határozatban rögzítette, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében elismert védelemhez fűződő jogból fakadó minimális elvárások meghatározásakor figyelemmel volt a vállalt nemzetközi és uniós jogi elvárásokra is, különösképpen az EJEB által kimunkált gyakorlatra (Indokolás [48]).
- [18] A védelemhez való jognak része a szabad védőválasztás joga, amely nemzetközileg elfogadott elveken alapul. A védelem ellátása és a védő szabad megválasztása körében a terheltnek lehetősége van arra, hogy meghatalmazást adjon a számára megfelelő, általa kiválasztott ügyvédnek. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 3. bekezdés c) pontja is biztosítja a terhelt számára, hogy saját maga vagy az általa választott védő segítségével védekezessen. A védelemhez való jog azonban nem korlátozhatatlan. A nemzeti hatóságoknak tekintettel kell lenniük a védőválasztással kapcsolatban a terhelt kívánságára, ugyanakkor az EJEB gyakorlata szerint azt figyelmen kívül is lehet hagyni, ha az az igazságszolgáltatás érdekében releváns és megfelelően megalapozott. {Meftah és mások kontra Franciaország [GC], 32911/96., 35237/97, és 34595/97, 2002. július 26., 45. bekezdés, Mayzit kontra Oroszország, (63378/00), 2005. január 20., 66. bekezdés, Klimentyev kontra Oroszország, (46503/99), 2006. november 16., 116. bekezdés; Vitan kontra Románia, (42084/02), 2008. március 25., 59. bekezdés, Zagorodniy kontra Ukrajna (27004/06), 2011. november 24., 52. bekezdés, stb.}. Lényeges, hogy a terhelt azon joga sem abszolút, hogy védőt hatalmazhasson meg. Az EJEB gyakorlata szerint a nemzeti hatóságok korlátozhatják a terhelt ezen jogát, ha releváns és elegendő ok áll fenn annak megállapítására, hogy az az igazságszolgáltatás érdekében feltétlenül szükséges. Az EJEB figyelembe veszi az eljárás természetét, a terhelt életkorát, vagy azt, hogy az eljáró bíróság biztosította-e a terhelt számára a bizonyítékok hitelt érdemlőségének megtámadását és hogy tiltakozzon azok felhasználása ellen. {Meftah és mások kontra

Franciaország [GC], 32911/96., 35237/97, és 34595/97, 2002. július 26., Dvorski kontra Horvátország [GC], 25703/11., 2015. október 20.}.

- [19] 2. Az Alkotmánybíróság bekérte a büntetőügy iratait, és a bemutatott elvek fényében az indítvány alapjául szolgáló ügyet a konkrét tények alapján részleteiben is áttekintette.
- [20] Az Alkotmánybíróság a védelemhez való joggal összefüggésben az alábbiakat emelte ki. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló magánvádas eljárásban a terhelt védőt hatalmazott meg. A meghatalmazott védő ellátta a terhelt védelmét a teljes elsőfokú eljárásban, a védő jelen volt valamennyi tárgyalási napon, az elsőfokú ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be. Az indítványozó 2022. augusztus 30-án, a bírósághoz címzett levelében bejelentette, hogy védőjének megbízatása megszűnt, és új védőt kíván meghatalmazni. Erre tekintettel kérte, hogy a másodfokú bíróság a 2022. szeptember 14-ére kitűzött nyilvános ülést halassza el, mert nem biztos, hogy addig meg tud hatalmazni egy új védőt.
- [21] Az Alkotmánybíróság az eljárási iratok alapján megállapította, hogy a 2022. szeptember 14-én megtartott nyilvános ülésen nem volt jelen a terhelt, és nem volt meghatalmazott védője. A Be. 599. §-a alapján a másodfokú eljárásban a főszabály a nyilvános ülés tartása. A törvény meghatározza, hogy a bíróság mely esetekben hozza meg döntését tanácsülésen [Be. 598. § (1)-(2) bekezdés], és mely esetekben tart tárgyalást [Be. 600. § (1) bekezdés]. A nyilvános ülésen a terhelt jelenléte főszabály szerint nem kötelező. A terhelt jelenléte csak akkor kötelező, ha a büntetékiszabási körülmények további tisztázása érdekében a bíróság szükségesnek tartja a meghallgatását. Egyéb esetekben a terheltnek nem kell jelen lennie. Jelen esetben a terhelt jelenléte nem volt kötelező a nyilvános ülésen.
- [22] Az Alkotmánybíróság a védelemhez való joggal kapcsolatban fontosnak tartja annak megállapítását, hogy bár valóban nem volt védője a terheltnek, ez azonban nem jelenti azt, hogy a védelemhez való jog nem érvényesült. Lényeges kiemelni, hogy a védelemhez való jog biztosítása a terhelt oldalán jogot, a hatóságok oldalán kötelezettséget keletkeztet. Jelen ügyben nem volt kötelező a védelem, így a nyilvános ülésen nem volt kötelező a védő biztosítása a terhelt oldalán. Kiemelendő a Be. 44. § *f)* pontja, mely alapján a bíróságnak lett volna lehetősége védő kirendelésére, ha azt egyéb okból szükségesnek tartotta volna. A védelemhez való jog érvényesülése szempontjából figyelembe kell venni azt is, hogy a másodfokú eljárásban a nyilvános ülésen már nem kerül sor bizonyítás lefolytatására, így a védelemhez való jog érvényesülését szolgáló védelmet megillető jogok az elsőfokú eljárástól eltérő mértékben tudnak érvényesülni. Jelen ügyben kiemelendő az is, hogy kizárólag a terhelt javára érkezett fellebbezés, így a súlyosítási tilalom is érvényesült a másodfokú eljárásban.
- [23] Amint arra a 3073/2016. (IV. 18.) AB határozat Indokolásának [16] pontja is utal, a büntetőeljárás alkotmányos alapjogok szempontjából is jelentős eltérései [lásd

például 14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101; 14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 264–267.; 42/2005. (XI. 14.) AB határozat, ABH 2005, 504, 516–525.] indokoltá teszik a védelemhez való jog részletszabályainak differenciált meghatározását. Ennek következtében a védelemhez való jog alkotmányos tartalmából nem következik, hogy a törvényalkotónak a személyes védekezés és a professzionális védelem szabályait a büntetőeljárás valamennyi szakaszában egységesen kell meghatározni (209/B/2003. AB határozat, ABH 2008, 1926, 1939.). Ebből következően a jogalkotó különbözőképpen határozhatja meg a védelemhez való jog egyes részletszabályait a vád megalapozottságát szolgáló nyomozás, valamint a büntetőjogi felelősség kérdése felől döntő elsőfokú bírósági eljárásban, vagy a jogorvoslati szakaszban. A bírósági eljárás során figyelembe kell venni a tisztességes eljárás követelményrendszeréhez tartozó időszerűség érvényesítését is, az azonban nem igazolhatja az eljárás során alkotmányos alapjogok korlátozását.

[24] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy a védői jelenlét lehetőségként történő biztosításának ellensúlyozásaként a büntetőeljárás szabályok számos – a védelem jogát erősítő – garanciát tartalmaznak. Ilyen garancia a védő kirendelésének biztosítása a bíróság részéről – amennyiben indokoltnak tartotta volna –, vagy a súlyosítási tilalom érvényesülése. Figyelembe kell venni továbbá, hogy a másodfokú eljárás során nem került sor bizonyításra, valamint nem volt kötelező a terhelt vagy védő jelenléte az eljárás során. A bíróság Alaptörvényből fakadó kötelessége a büntetőeljárás ésszerű időn belül való befejezése, a büntetőeljárás időszerű lefolytatása a védelemhez való jog garanciális követelményeinek betartása mellett. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy jelen ügyben az, hogy a bíróság nem halasztotta el a nyilvános ülést, nem korlátozta alaptörvény-ellenesen a védelemhez való jogot.

[25] 3. Az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálat során azt állapította meg, hogy nem sérült az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében foglalt védelemhez való joga. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2024. július 9.

Dr. Horváth Attila s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Réka s. k.,
előadó alkotmánybíró